

Jonas Karlson

CIRKUS

Preveo sa švedskog
Nikola Perišić

■ Laguna ■

Naslov originala

Jonas Karlsson
CIRKUS

Copyright ©

Translation copyright © 2019 za srpsko izdanje, LAGUNA

© Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

FSC

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

1

Sve je počelo starom, dobrom raspravom: Je li zaista moguće biti prijatelj sa nekim ko sluša „Fix You“ grupe *Coldplay*? Potom se sve pomalo otelo kontroli i počelo da se vrti oko prijatelja i prijateljstva uopšte. Nakratko sam pomislio da nešto nije u redu sa telefonom, jer to ume da se dogodi: razgovor se prekine, pogrešno vas priključe, stari prijatelji se isključe. A uključe se novi. Danson je ranije rekao da vas iznenada mogu povezati sa nekim potpunim strancem. Ali trebalo je da sam već naučio da ne verujem Dansonu. Kao ni Jalu. Bilo kako bilo, sada sam potpuno pobrkao redosled. Naime, nisam baš siguran kojim su se redosledom stvari događale. Ali znam šta se desilo. Desilo se to da je Magnus Gabrijelson nestao u cirkusu. A pod tim ne mislim da je nestao u masi publike ili moru ljudi. Mislim da je nestao, i nije se više vratio.

2

Moj stari drugar Magnus se javio i pitao me da li hoću sa njim u cirkus. Nisam baš neki ljubitelj cirkusa, ali mi je Magnus rekao da je ovaj sasvim u redu.

„Ima klovnova“, rekao je.

Ja sam stajao pred policom punom gramofonskih ploča, sa telefonom ukleštenim između uva i ramena. U jednoj ruci sam držao *Fun Boy Three*, a u drugoj jedan solo album Terija Hola koji sam pokušavao da čušnem između ploča *The Specials* i *The Special AKA*.

Već sam čitavo prepodne preležao na sofi kod Jala. Ispijao sam kafu i brbljao o ovome i onome. Muzici, starim uspomenu, uobičajenim tračevima. Vodio beskrajne rasprave. Atmosfera je od samog početka bila prilično loša, a na kraju smo se zaista sporečkali. Sve je počelo tom raspravom o „Fix You“ od *Coldplaya*, ali se prilično brzo na nju nadovezala duža prepirka o „pravim prijateljima“.

„Šta je zapravo pravi prijatelj?“, upitao je Jalo češući se po bradi.

Sve je to bilo blesavo. Nisam imao nikakvu želju da se upuštam u takve kvazifilozofske priče. Samo to pitanje u sebi je donekle sadržalo i osudu. Jesi li zaista pravi drug? Kakav sad *pravi* drug?

„Možda pravi prijatelj nije uvek onaj od koga to očekuješ“, nastavio je Jalo i započeo priču o nekom napornom i zlobnom siledžiji sa kraja osnovne škole koji se zvao Denis i imao muzički ukus one najgore moguće sorte.

„Stalno postajemo nove osobe“, rekao je Jalo.

„Šta time hoćeš da kažeš?“

„Menjamo se, u tome nema ničeg čudnog.“

Naposletku sam se toliko razbesneo da sam se uspravo i izvikao se na njega. Zalupio sam vrata i otišao kući pešice. Sada sam jedino želeo da neko vreme budem sam.

Magnus je nastavio da govori o cirkusu i različitim artistima i tačkama. Održao je dugo izlaganje o tome šta ko radi i kojim će se redosledom sve događati. Slušao sam ga sa pola pažnje i pustio ga da priča dok ja sortiram svoje ploče i proveravam da li se zaista nalaze u ispravnom asocijativnom nizu. *Madness* pored *The Selecter*, pa *The Specials* pored Elvisa Kostela. Lusinda Vilijams pored Džoli Holand, pa M. Vord pored *She and Him*.

Kada je Magnus čuo da i dalje oklevam, izgovorio je kao da se iznenada toga setio:

„Naravno, ja častim.“

Zbog Magnusa Gabrijelona sam većito imao grižu savesti. Mi smo stari prijatelji iz detinjstva koji se danas sreću kao po dužnosti otprilike jednom u dve godine. Sedimo i pijimo jedan u drugog u neprijatnoj tišini, govorimo kako je lepo što smo se videli, kako se moramo viđati češće, kako bi trebalo da odemo na kuglanje. Zatim se rastanemo sa uzdahom olakšanja zbog toga što će proći još godinu dana pre nego što bude trebalo da se čujemo ponovo.

Pretpostavljam da i dalje imamo dosta toga zajedničkog, muziku, razume se, ali i druge stvari koje su nas činile pomalo posebnim. Na primer, nijedan od nas nije nabavio mobilni telefon. Nije to bio neki naročito promišljen stav, ja sam zapravo među prvima imao bežični telefon, ali kada se pojavio mobilni, iz nekog razloga se nisam baš zagrejao. Odjednom ga je svako imao. A da sam ga tada nabavio, to bi samo značilo da sam to učinio poslednji. I tako smo Magnus i ja to preskočili. To je donosilo izvesne zapetljancije, i iskreno rečeno, poslednjih godina sam razmišljao da ga nabavim, ali sada se to pomalo pretvorilo i u pitanje prestiža. Čuli smo se pomoću naših običnih telefona. Ali sve ređe. Sada je već prošlo više od godinu dana od prethodnog viđanja, i on bi, dakle, želeo da me pozove u cirkus.

Pomislio sam na sve ono što bih više voleo da radim: da odem u prodavnicu ploča, iznajmim film, čitam izabrane delove iz *Elfinog*¹ kataloga, lenjo surfujem po *Ginzi*,² pospremim ormarić u kupatilu, rešavam sudoku u jučerašnjem *Svenska dagbladet*. Ili da jednostavno nastavim sa sortiranjem svojih ploča. Kada sam malo razmislio, ipak sam odlučio da pristanem. Ne zato što sam to želeo, već zato što mi se činilo kao dobra prilika da sve to prebrinem. Možda je sa time imala neke veze i ona rasprava o „pravim prijateljima“.

¹ Elfa – švedska kompanija koja se bavi izradom ormana, polica i ostalog nameštaja po meri. (Prim. prev.)

² Ginza – švedska kompanija koja prodaje pre svega muziku, filmove, elektroniku i video-igre preko interneta. (Prim. prev.)

3

Cirkus se zvao *Hansenova i Larsenova magična družina*, i predstavljao je pre pozorišni spektakl nego tradicionalni cirkus. Prošli smo kraj velike table sa jarkocrvenim i žutim slovima koja su se palila jedno po jedno, odozgo naniže, sve dok se na kraju ne pojavi i čovečuljak i ne postane jasno da slova oblikuju cilindar na njegovoj glavi. Magnus je išao prvi, a ja za njim. Orkestar je već svirao kada smo ušli, ali sve je delovalo pomalo aljkavo i nemarno. Nigde se nije video nikakav red. Žena na ulazu sedela je zagledana u mobilni telefon. Nije čak ni podigla glavu kada smo joj pokazali ulaznice. Zakoračili smo u nešto nalik na hodnik od zategnute svetlonarandžaste tkanine, prateći naborani plavi itison. Duž ivica tepiha protezalo se debelo svetlosno crevo, tu i tamo uvrnuto u petlje. Moralo se paziti da se ne zapne za njih. Svuda su se nalazili predmeti koji su očigledno poticali iz neke dnevne sobe ili stana, šifonjer, podna lampa sa

zastorima od tkanine i produžni kabl koji su stajali na tepihu, što je pojačavalo utisak da se nalazimo u zatvorenom prostoru, iako smo bili napolju. Pošto smo stigli tamo, odmah sam se pokajao jer sam, čim smo ušli u cirkus, počeo da pevušim pesmu „Love and Marriage“ od Frenka Sinatre, a svaki put kada mi se ona uvuče u mozak, znam da će nešto krenuti po zlu. To je nešto kao slutnja, moja podsvest govori mojoj svesti da nešto nije kako treba.

Prostor nije bio baš veliki, pre bi se reklo da je bilo pomalo tesno i skrpljeno na brzinu, sa svim tim tkanimama koje su obrazovale prolaze u raznim pravcima. Pod je stajao krivo. Sve je stajalo krivo. Iako nije bilo prostrano, unutra se nalazilo veliko mnoštvo ljudi, ali smo Magnus i ja nekako uspeli da pronađemo dobra mesta. Na sredini tribine, prilično blizu prvog reda.

Svetla su se ugasila, a jedna duguljasta sijalica ukazala se nasred omalene zavese od crvenog somota. Magnus se kraj mene protegao i klecnuo kolenima. Delovao je oduševljeno. Skoro pomalo nervozno. Kao dete. Pomislio sam kako možda nikada ranije i nije bio u cirkusu? Ja sam bio u najmanje dva. Kada sam bio mali. Mada uopšte nisu ličili na ovaj.

Direktor cirkusa je svima pozeleo dobrodošlicu, a ja sam se zapitao je li to lično Hansen, ili Larsen. Mahao nam je štapom ispred lica. Osećao sam oštri vonj iz njegovog starog fraka svaki put kada podigne ruku.

Direktor je predstavio trapezistkinju i nazvao je najboljom u Evropi, pa je dobila zaglušujući aplauz i pre nego što se pojavila. Ispostavilo se da je trapezistkinja stamena žena bujne kose i izraženih mišića. Vrtela je tanjire sa tortama i pecivom stojeći na užetu. Ali uže je bilo razapeto tek nekoliko centimetara iznad tla, pa je, što se mene tiče, moglo stajati i na podu. Nije bilo moguće uočiti da li uže dodiruje tepih dok ona hoda po njemu. Bilo kako bilo, publika se oduševila. Magnus je nekoliko puta tapšao rukama. Čak i usred tačke. Posle trapezistkinje pojavili su se klovnovi sa plavim šeširima i, pomažući se međusobno, sagradili kulu od starih muzičkih instrumenata, dok je treći klovn sa crvenim šeširom sve vreme sabotirao ostalu dvojicu. Na neki lukav način to su izvodili tako da prva dva klovna nikad ne primete trećeg. Zapravo, nijedan od njih nije video ostale, jer bi jedan izašao čim drugi uđe i obrnuto. Klovn sa crvenim šeširom krio se iza instrumenata i sve kvario kada druga dvojica napuste scenu. Kada je uspeo da razljuti prvu dvojicu toliko da su se razvikali jedan na drugog, promenio je strategiju i umesto toga počeo da pomaže, i mada nijedan od njih nije shvatao šta se događa, naposljetku su ipak uspeli da sagrade nekakvu kulu. Klovnovi sa plavim šeširima rukovali su se i čestitali jedan drugom, ali je onda klovn sa crvenim šeširom prevrnuo čitavu građevinu, a instrumenti su popadali na pod uz tresku i lomljavu. Prva dva klovna su pojurila jedan drugog sa scene gumenim čekićima.

Čitava tačka je u meni izazvala mučninu. Ali su se deca ispred mene i Magnus toliko smejali da su jedva dolazili do daha. Magnus me je pogledao, ali sam mu samo odmahnuo glavom. Posle klovnova se vratio direktor cirkusa i predstavio mađioničara.

„Dame i gospodo“, rekao je, „Mister Magični Bobi.“

Bobi je imao pelerinu i zaslepljujuće bele rukavice. Prvo je izvodio trikove sa kunićima i golubovima i kartama, uopšte stvarima koje mađioničari obično koriste. Ali pošto se neko vreme bavio time, skinuo je rukavice i rekao da će začarati jednu osobu iz publike tako da nestane. Pitao je ima li dobrovoljaca. Zavladao je potpuna tišina, a ja sam se pitao ko će se dobrovoljno prijaviti da iščezne, kad ugledah Magnusa Gabrijelso-
na kako sedi kraj mene sa visoko podignutom rukom pored moje glave. Svi su gledali u nas.

Mađioničar je uperio prst u Magnusa, pa mu dao znak da priđe. Ja sam ga malo povukao za jaknu, ali on se samo iskezio i ustao.

Kada je Magnus prišao mađioničaru, ovaj ga je pitao kako se zove, a Magnus je morao da izgovori svoje ime u crveni mikrofon.

„Aha, Magnuse, da li pristajete da vas sada začaram tako da nestanete?“, upitao je mađioničar, a publika se smejala.

„Može“, rekao je Magnus.

„Jeste li ovamo došli sami?“

Pošto Magnus nije navikao da govori u mikrofon, odgovorio je odmah, pre nego što je mađioničar stigao da mu ga prinese. Mister Bobi ga je zamolio da ponovi tako da ga svi čuju. Magnus se nagnuo prema mikrofonu.

„Tamo sedi moj drugar.“

Ponovo su svi pogledali u mene. Nisam znao šta da uradim, pa nisam uradio ništa.

„A šta tvoj drugar misli o tome što ću te začarati tako da nestaneš?“

„Ne znam“, odgovorio je Magnus.

Dok su tako stajali i razgovarali, Mister Magični Bobi je zavukao ruku iza crvene somotske zavese i odatle izvukao vrata na točkovima, na kojima je bilo veliko ogledalo. Ogledalo se našlo baš iza Magnusa i mađioničara. Odjednom, svetla su se ponovo ugasila, i samo je reflektor osvetljavao Magnusa i Bobija.

„Ma, pogledajte samo“, iznenada se oglasio mađioničar. „Vi već samo što niste nestali.“

Okrenuo se i pokazao na ogledalo. Okrenuo se i Magnus. Nije se video. Mađioničar, mikrofon i sve ostalo obasjano svetlom se videlo. Ali ne i Magnus. Publika se smejala i aplaudirala. Magnus se malo pomerio, ali se nijedan delić njega nije video u ogledalu.

„Nego šta kažete“, izgovorio je mađioničar u crveni mikrofon, „da zađete tamo iza?“

Dao je znak Magnusu da pogleda sa zadnje strane, i Magnus je zašao iza ogledala, a mađioničar ga je

istovremeno okrenuo na drugu stranu. Sada se Magnus video unutra u ogledalu. Mađioničar je okretao ogledalo ukrug i pokazivao ga na sve strane.

„Ehej. Izlazi odatle“, rekao je mađioničar.

Publika je ponovo aplaudirala. Video sam kako Magnus pokušava nešto da kaže, ali pošto je mađioničar držao mikrofon, samo se njegov glas čuo kroz gromoglasne aplauze i vesele povike iz publike.

„E, ovaj je baš zaljubljen u sebe“, rekao je. „Da se tako zavuče u ogledalo. Sad izlazi.“

Svi su se smejali i aplaudirali. Video sam Magnusa kako stoji tamo unutra. Držao je ruke u džepovima i široko se osmehivao. Odjednom sam počeo pomalo da ga sažaljevam jer je stajao tamo unutra dok su se svi smejali.

Uvek sam pomalo sažaljevaao Magnusa Gabrijelsona. Nikada se nije uklapao kako treba. Poticali smo iz istog predgrađa i iz sličnih porodica. Sa većito zaposlenim očevima koji su se retko mogli videti i sa majkama koje su bile zadužene za uslugu na zemlji i maštale da su negde drugde. Bilo nam je dovoljno dobro da bismo želeli nešto još malo bolje. Nije baš bilo putovanja na more, već tu i tamo poneka nedelja u kampu u blizini neke umereno zanimljive znamenitosti. Prihodi koji su omogućavali jedan ili dva polovna auta, neku markiranu krpicu za šepurenje, a u najboljem slučaju i manje

renoviranje kuće. Dovoljno da deca mogu donekle da prate aktuelnu modu, ili alternativno, da je zanemare i čitav svoj džeparac umesto toga troše na ploče i kasete.

Išli smo u različite škole, ali smo se nekoliko godina družili neverovatno intenzivno, lutajući oko industrijske zone ili močvare iza nje. Negde oko petog razreda u više prilika jeo je svoje sline, a krajem osnovne škole imao je čudnu frizuru. Nikada nije naročito mnogo pričao i najradije se držao po strani. Osim toga valjda i nije bilo ničeg čudnog u vezi sa njim, samo se nije uklapao, nikako nije uspevao da nauči šta je potrebno za to.

Bilo je čudno sedeti i posmatrati kako ga mađioničar izvrće ruglu na sceni. Naravno, svi u publici su smatrali da tamo stoji odrasla osoba koja učestvuje u triku. Samo sam ja video malog Magnusa Gabrijelona, koji je ponekad umeo da se upiški kada se mnogo uplaši.

4

Mađioničar je sve vreme okretao ogledalo kako bi svi mogli da vide da je potpuno pljosnato. Kada ga je okrenuo u mom pravcu, učinilo mi se kao da mi je Magnus nakratko mahnuo.

„E, dobro“, rekao je mađioničar. „Kad nećeš sam da izađeš, moraću da te odnesem u kancelariju.“ Podigao je ogledalo u kom se nalazio Magnus. Stavio ga je ispod miške i izašao. Svi su se glasno smejali i aplaudirali. Na svoje iznenađenje, otkrio sam da se i ja smejem i aplaudiram tački.

Svetla su se upalila i vratio se direktor cirkusa.

„Mister Magični Bobiii!“, povikao je direktor, a Bobi je dotrčao dočekan aplauzima. Mog drugara Magnusa nije bilo na vidiku.

Posle Bobija su se pojavili gimnastičari u nekim majušnim kolicima sa motorom. Pošto je unutra bilo